

TANTÁRGYLEÍRÁSOK

Alkotmányjogi Tanszék

I. Kötelező előadások

Egyházi jogi forrástörténet (Historia fontium iuris canonici)

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs Anzelm O.Praem

Tematika: 1. A gyűjtemények osztályozása, szerkezete és jellegzetességeik; 2. A pseudo-apostoli gyűjtemények; 3. A keleti kánon és nomokánon gyűjtemények; 4. Az inzuláris és penitenciális gyűjtemények; 5. Az egyetemes jellegű nyugati gyűjtemények különös tekintettel a Collectio Dionysiana-ra és a Collectio Hispana-ra; 6. A karoling reform más gyűjteményei; 7. A Decretum Burchardi Wormatiensis és más a gregoriánus reformot megelőző nyugati gyűjtemények; 8. A gregoriánus időszak szigorú és későbbi gyűjteményei; 9. A Decretum Gratiani módszertani előzményei; 10. A Decretum Gratiani módszere és szerkezeti felépítése; 11. A Corpus iuris canonici keletkezése és szerkezete; 12. Kodifikáció az egyházjogban (1917; 1983; 1990).

Tankönyv: ERDŐ P., *Az egyház jogi forrásai* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae I/1), Budapest 1998.

Irodalom: FERME, B.E., *Introduzione alla storia del diritto canonico. I. Il diritto antico fino al Decretum di Graziano* (Quaderni di Apollinaris 1), Roma 1998. STICKLER, A., *Historia iuris canonici Latini. Institutiones academicae. I. Historia fontium* (Studia et textus historiae iuris canonici 6), Taurini 1950 (Repr. Romae 1985). SZUROMI, Sz.A. (ed.), *Medieval Canon Law and European Ius Commune* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/8), Budapest 2006. SZUROMI, Sz.A., *Anselm of Lucca as a Canonist* (Adnotationes in ius canonicum 34), Frankfurt am Main 2006. SZUROMI, Sz.A., *Törekvés a régi egyházi kánonok összegyűjtésére, mint a középkori egyetemes kánonjoggyűjtemények sajátossága (8-12. század)* [Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/11], Budapest 2009. SZUROMI, Sz.A., *From a reading book to a structuralized canonical collection – The Textual Development of the Ivonian Work* – (Aus Recht und Religion 14), Berlin 2010.

Egyházi intézménytörténet I-II (Historia institutionum iuris canonici)

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs Anzelm O.Praem.

Tematika I. 1. Az Egyház autonóm jogának megszületése; 2. A krisztushívők életállapotai az Egyház korai időszakában (I-V. sz.); 3. Az Egyház hierarchikus felépítése az V. századig; 4. Bűnök és bünbánat; 5. Az első öt évszázad házasságjoga; 6. Az Egyház anyagi és társadalmi háttere; 7. Intézményi fejlődés a korai középkorban; 8. A pápa és a bíborosi kollégium; 9. A Szentszék központi szervei; 10. A szenttéavatási eljárás; 11. A temetésre vonatkozó fegyelem; 12. Az Egyház világi javai.

Tematika II. 1. A gregoriánus reform; 2. A pápa megválasztása és hivatalának megürülése; 3. A pápai dikasztériumok, az Apostoli Penitenciaria és a Rota Romana; 4. Zsinati törvényhozás; 5. A szerzetesség; 6. Az egyházi házasság; 7. Bírászkodás és bírósági szervezet; 8. Az egyetemek fejlődése; 9. A tridentin jog; 10. Kongregációk és nunciaturák; 11. Egyház és állam viszonya a modern korban; 12. A II. Vatikáni Zsinat.

Tankönyv: SZUROMI Sz.A., *Egyházi intézménytörténet* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae I/5), Budapest 2003.

Irodalom: GAUDEMET, J., *Église et cité. Histoire du droit canonique*, Paris 1994;

KURTSCHIED, B., *Historia iuris canonici. Historia institutorum ab ecclesiae fundatione usque ad Gratianum*, Romae 1951. SZUROMI, Sz.A. (ed.), *Medieval Canon Law and European Ius Commune* (Bibliotheca Institutii Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/8), Budapest 2006. SZUROMI, Sz.A., *Medieval Canon Law – Sources and Theory* – (Bibliotheca Institutii Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/12), Budapest 2009.

Az egyházjog teológiája (Theologia iuris)

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs Anzelm O.Praem.

Tematika: 1. Az egyházjog-teológia fogalma és alakulása; 2. Az egyházjog-teológia funkciója az Egyházban; 3. Rudolph Sohm problémafelvetése; 4. Az új Izrael eszme és teológiai tartalma; 5. A krisztusi feladat folytatása mint intézményesítő tényező; 6. Az ige és a szentségek mint intézményesítő tényezők; 7. Az Egyház mint Krisztus megtestesülésének folytatása; 8. Az Egyház szentségi jellege; 9. Az Egyház jogi szerkezetének egyes teológiai értékű alapelemei; 10. A kánoni jogrend egyes sajátosságai; 11. Vallásszabadság az Egyházban; 12. A szakrális látásmód módszertani szükségszerűsége az egyházjogban.

Tankönyv: ERDŐ P., *Az egyházjog teológiája intézménytörténeti megközelítésben* (Egyház és jog 2), Budapest 1995.

Irodalom: CORECCO, E., *Théologie et droit canon*, Fribourg 1990; HERVADA, J., *Diritto costituzionale canonico*, Milano 1989; KUHN, CH., *Die theologische Begründung des Kirchenrechts in der Münchner Schule. Eine kritische Auseinandersetzung* (Studia Theologica Budapestinensia 2), Budapest 1991; ÖRSY L., *Egyházjog és teológia*, Róma 1977; Ua., *Theology and Canon Law: New Horizons in Legislation and Interpretation*, Collegeville MN 1992; SZUROMI Sz.A., *Hans Urs von Balthasar ekkleziológiai koncepciója és a hitletétemény*, in *Communio* 14 (2006/1-2) 92-99; SZUROMI Sz.A., *Tekintély és szentségi jelleg a katolikus egyházban* (Egyházjog-teológiai vázlat), in *Teológia* 42 (2008) 236-249. SZUROMI Sz.A., *Authority and sacramentality in the Catholic Church (A Canonical-Theological Schema)*, in *Jus divinum* (XIII Congresso Internazionale di Diritto Canonico, 17-21 settembre 2008, Venezia), Venezia 2010. 1143-1163.

Egyházjogi metodológia (Methodologia iuridica)

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs Anzelm O.Praem.

Tematika: 1. A tudományos és az intellektuális munka sajátosságai; 2. A kánonjogi kutatás, mint szent tudomány egyedi eszközei; 3. A tudományos téma megválasztásának kritériumai; 4. A tudományos kutatás forrásai; 5. A bibliográfia összeállításának kategóriái; 6. Az anyaggyűjtés sajátosságai (cédulázás, stb.); 7. A dolgozat felépítése; 8. A szakdolgozat sajátosságai; 9. A doktori disszertáció jellegzetességei; 10. A jegyzetek szerepe a dolgozatban; 11. A függelékek és egyéb kiegészítések használata; 12. A publikáció és a korrektúra.

Tankönyv: SZUROMI Sz.A., *Egyházjogi metodológia*, Budapest 2011; FARINA, R., *Metodologia. Avviamento alla tecnica del lavoro scientifico* (Biblioteca di scienze religiose 6), Roma 1978.

Irodalom: Sastre Santos, E., *Metodologia giuridica* (Institutum Iuridicum Claretianum), Ediruela, Roma 2002.

Általános normák I-II (Normae generales I-II)

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs Anzelm O.Praem.

Tematika I. 1. Az Egyházi Törvénykönyv hatályossági köre; 2. Az egyházi törvény fogalma és fajtái; 3. Az egyházi törvény kötelező ereje; 4. Az egyházi törvény magyarázata és a joghézag kitöltésének eszközei; 5. A jogszokás; 6. Az általános határozatok és utasítások; 7. az egyedi közigazgatási intézkedések általában; 8. Az egyedi határozat és parancs; 9. A leirat; 10. A kiváltság; 11. A felmentés; 12. Az autonóm belső szabályok.

Tematika II. 1. A természetes személyek; 2. A természetes személy jogilag jelentős tulajdonságai; 3. A jogi személyek; 4. A jogcselekmények; 5. A kormányzati hatalom fogalma és fajtái; 6. A kormányzati hatalom gyakorlása, megszűnése és pótlása; 7. Az egyházi hivatal fogalma; 8. A hivatal betöltése általában; 9. A hivatal betöltésének formái; 10. A hivatal elvesztése; 11. Az elévülés és az elbirtoklás; 12. A kánoni időszámítás.

Irodalom: ERDŐ P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005. Erdő P., *Hivatalok és közfunkciók az egyházban* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/5), Budapest 2003. AAVV., *Il diritto della Chiesa: Interpretazione e prassi* (Studi Giuridici 41), Città del Vaticano 1996; AYMANS, W., *Kanonisches Recht. Lehrbuch aufgrund des Codex Iuris Canonici*, I. 1991; BEAL, I.P.-CORIDEN, J.A.-GREEN, T.J. (ed.), *New Commentary on the Code of Canon Law*, New York-Mahwah 2000; *Codice di diritto canonico commentato*, Milano 2001; *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, I. Pamplona 1996; *Commento al Codice di Diritto Canonico*, a cura di PINTO, P.V. Città del Vaticano 2001; *Commento al Codice dei Canonici delle Chiese Orientali*, a cura di PINTO, P.V. Città del Vaticano 2001; GARCÍA MARTÍN, J., *Le Norme Generali del Codex Iuris Canonici*, Roma 1995; *Il diritto nel mistero della Chiesa* (Quaderni di Apollinaris 5), I. Roma 1995. García Martín, J. CMF., *Le norme generali del codex iuris canonici* (Inst. Iur. Claretianum, Manualia 1), Roma 2002; SZUROMI Sz.A., *Szemponatok a Katolikus Egyház jogrendjének működéséhez* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/13), Budapest 2010.

Egyházi büntetőjog I-II (De sanctionibus in Ecclesia, I-II)

Előadók: Dr. Szuromi Szabolcs Anzelm O.Praem és Dr. Lefkánits György

Tematika: 1. Az Egyház büntető joga; 2. A büntetendő cselekmény és elkövetője; 3. A cenzúrák; 4. A jóvátevéő büntetések; 5. A büntető óvintézkedések és a vezeklések; 6. A büntetések alkalmazása; 7. A büntetések megszűnése; 8. Büntetendő cselekmények a vallás ellen és az Egyház egysége ellen; 9. Büntetendő cselekmények az egyházi hatóság ellen és az Egyház szabadsága ellen; 10. A tisztségek gyakorlása során elkövetett bűncselekmények; a hamisítás, illetve különleges kötelezettségekkel szembeni bűncselekmények; 11. Büntetendő cselekmények az élet szabadsága ellen; 12. Egyéb cselekmények büntetése.

Irodalom: ERDŐ P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005. Borrás, A., *Les Sanctions dans l'Eglise*, Paris 1990; De Paolis, V., *Le sanzioni nella Chiesa*, Città del Vaticano 2000; Beal, I.P.-Coriden, J.A.-Green, T.J. (ed.), *New Commentary on the Code of Canon Law*, New York-Mahwah 2000; *Commento al Codice di Diritto Canonico*, Città del Vaticano 2001; *Commento al Codice dei Canonici delle Chiese Orientali*, Città del Vaticano 2001; *Codice di diritto canonico e leggi complementari commentato*, Roma 2004; Suchecki, Z. (ed.), *Il Processo Penale canonico*, Roma 2003; Dugan, P.M. (ed.), *The Penal Process and the Protection of Rights in Canon Law* (Collection Gratianus), Québec 2005. Cito, D., *Processo Penale e tutela dei diritti nell'ordinamento canonico*, Milano 2005. Pighin, B.F., *Diritto penale canonico*, Venezia 2008; SZUROMI Sz.A., *A legsúlyosabb büntetendő cselekményekre vonatkozó kánoni normák sajátosságai*, in *Jogtudományi közlöny* 66 (2011).

Latin nyelv (Lingua latina)

Előadó: Dr. Szilágyi Csaba

A hallgatók bevezetést nyernek a latin nyelv és irodalomba, hogy megfelelő készséggel rendelkezzenek az egyes eredeti, latin nyelvű egyházi dokumentumok, legalább szótárral való értelmezéséhez. A kurzus előkészíti a doktori fokozatra pályázók számára, a kánonjogi latinitáshoz szükséges, alapvető ismeretek elsajátítását.

Latinitas canonica

Előadó: Dr. Szilágyi Csaba

Tematika: 1. De fontium iuris canonici latinitate in universum; 2. Interpretatio legum ecclesiasticum et philologia; 3. De fontibus primariis iuris canonici; 4. Varietas latinitatis fontium iuris canonici; 5. Antiqua ecclesiasticarum epistolarum genera; 6. Ratio scholarum docendique iuris canonici M. Aevi; 7. Elaboratio iuris canonici eiusque systematica ordinatio (s. IX-XVI); 8. Stilus Curiae Romanae; 9. Cursus seu rhythmus prosaicus in Curia Imperatorum (s. III-V); 10. Rhythmus prosaicus in Curia et decretalibus Pontificum (s. III-XIV); 11. Latinitas actorum Pontificum et conciliorum post Renatas Litteras; 12. Latinitas Codices Iuris Canonici.

Tankönyv: SZUROMI SZ.A., *Latinitas canonica* (jegyzet, PPKE KJPI), Budapest 2007.

Irodalom: SPRINGHETTI, E., *Latinitas fontium iuris canonici* (Pontificium Institutum Altioris Latinitatis, Bibliotheca «Veterum Sapientia» A/7), Romae 1968. BLAISE, A., *Lexicon Latinitatis Medii Aevi, praesertim ad res ecclesiasticas pertinentes*, Turnholti 1975; ERDŐ P., *Latin-magyar egyházjogi kyszótár* (Studia Theologica Budapestinensia 6), Budapest 1993; FORNASARI, M., *Initia canonum a primaevis collectionibus usque ad Decretum Gratiani* (Monumenta Italiae Ecclesiastica, Subsidia I), I. Roma 1972; LAUER, A., *Index verborum Codicis Iuris Canonici*, Città del Vaticano 1941; KUTTNER, S., „Notes on the Presentation of Text and Apparatus in Editing Works of the Decretists and Decretalists” in *Traditio* 15 (1959) 452-464; MÖRSDORF, K., *Die Rechtssprache des Codex Iuris Canonici. Eine kritische Untersuchung*, Paderborn 1937 (repr. 1967); OCHOA, X., *Index verborum ac locotionum Codicis Iuris Canonici*, Città del Vaticano 1984.² OCHOA, X.-DIEZ, A., *Indices canonum, titulorum et capitulorum Corporis iuris canonici* (Universi Bibliotheca Iuris, Subsidia I), Romae 1964. VIOLA, C., *Exercitationes paleographiae iuris canonici. Ad usum alumnorum*, I-II. Romae 1970.

Magyar állami egyházjog I-II. (Ius ecclesiasticum Hungaricum I-II)

Előadó: Dr. Schanda Balázs

Tematika I. 1. Az állami egyházjog fogalma; 2. Az állami egyházjog forrásai; 3. A lelkiismereti szabadság és a hátrányos megkülönböztetés tilalma; 4. A vallásszabadság, mint szubjektív alapjog; 5. A szülői jogok és a család világnézeti integritása 6. Az állam világnézeti semlegessége; 7. Az állam és az egyház elválasztott működésének elve; 8. A vallásszabadság objektív oldala; 9. Az egyház, mint sajátos jogalany; 10. Az egyházi jogi személyiség keletkezése és megszűnése; 11. A vallásgyakorlás szabadsága sajátos intézményekben. Lelkipásztori ellátás egészségügyi és szociális intézményekben. 12. A tábori lelkészi szolgálat és a börtönlelkészi szolgálat.

Tematika II. 1. A vallásoktatás; 2. Az egyház részvétele a közoktatásban; 3. Hittudományi felsőoktatás; 4. Az egyházi intézmények a nem-hitéleti felsőoktatásban; 5. Egyház és tömegtájékoztatás; 6. Egyház és munkajog; 7. Egyház és temetkezésügy 8. További szabályozási kérdések (a lelkészi titoktartás védelme, a vasárnap és egyházi ünnepek védelme); 9. Finanszírozási kérdések i. A volt egyházi ingatlanok tulajdoni helyzetének rendezése; 10. Finanszírozási kérdések ii. Hitéleti támogatás; 11. Finanszírozási kérdések iii. Az egyházi beruházások, felújítások támogatása, az Egyházi Kulturális Alap, a hittanoktatás támogatása, a kistélepüléseken élő egyházi személyek jövedelempótléka; 12. A vallásszabadság büntetőjogi és szabálysértési jogi védelme.

Tankönyv: SCHANDA B., *Magyar állami egyházjog* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae I/4), Budapest 2003.²

Irodalom: ADÁM A., *Az állami egyházjog fogalma, jellemzői és problémái Magyarországon*, in *Magyar Közigazgatás* L (2000/9) 539-551. ADÁM A., *Az állami egyházjogról*, in *Jura* 1-2/2000, 18-34; BOLERATZKY L., *A magyar evangélikus egyházjog alapjai és forrásai* I. rész, Budapest 1991, II. rész, Budapest 1998. BOLERATZKY L., *Az állami egyházjog alapjai*, in *Valóság* XLIII (2000) 1, 49-58. ERDŐ, P., *Das Verhältnis von Staat und Kirche in Ungarn nach Beendigung der kommunistischen Ära*, in *La libertad religiosa. Memoria del IX Congreso Internacional de Derecho Canónico*, México 1996, 621-638. PACZOLAY P., *A lelkiismereti és vallásszabadság*, in *Acta Humana* 18-19 (1995) 141-153. GHERRO, S., *Lezioni di diritto ecclesiastico*, I. Nozione storiche (Diritto canonico et ecclesiastico 10), CEDAM 2005; SZUROMI SZ.A. – FERENCZY R., *Az egyház és állam kapcsolatainak alakulása Közép- és Kelet-Európában az elmúlt két évtized jogalkotásának tükrében*, in *Kanonjog* 12 (2010) 105-112.

Egyházi közjog I-II. (Ius publicum ecclesiasticum I-II)

Előadó: Dr. Schanda Balázs

Tematika I. 1. A *ius publicum ecclesiasticum* fogalma; 2. Állam és egyház viszonyának történeti alakulása; 3. Korai szempontok Egyház és állam viszonyához; 4. A modern kor kihívásai (az Egyház a Német Birodalomban, a jozefinizmus, a francia forradalom); 5. A febronianizmus és a gallikanizmus; 6. A *ius publicum ecclesiasticum* német földön; 7. A *ius publicum ecclesiasticum* római iskolája; 8. Az egyházi közjog kérdései a II. Vatikáni zsinaton; 9. A vallásszabadság kérdése; 10. Az Egyház tanítása az állam rendeltetéséről; 11. Az Egyház szuverenitásának kifejeződése a mai egyházjogban; 12. Az egyházjog és világi jog viszonya.

Tematika II. 1. Az egyház valósága különböző jogi környezetekben; 2. Az oktatáshoz fűződő egyházi és állami igény viszonya; 3. Az egyházi és világi házasságjog viszonya; 4. Az Apostoli Szentszék nemzetközi szerepének történelmi kialakulása; 5. Az Apostoli Szentszék nemzetközi jogi helyzete; 6. Az Apostoli Szentszék nemzetközi tevékenysége; 7. Az Apostoli Szentszék követői, a követek egyházi feladatai; 8. Az Apostoli Szentszék diplomáciai kapcsolatai; 9. Az Apostoli Szentszék részvétele a nemzetközi szervezetekben; 10. Az Apostoli Szentszék, mint nemzetközi szerződések alanya; 11. Az Apostoli Szentszék nemzetközi szerződéseinek típusai; 12. A Vatikánvárosi Állam.

Tankönyv: SCHANDA B., *Ius publicum ecclesiasticum*, Budapest 2000 (ideiglenes jegyzet)

Irodalom: KÖCK, H. F., *Die völkerrechtliche Stellung des Heiligen Stuhls. Dargestellt an seinen Beziehungen zu Staaten und internationalen Organisationen*, Berlin 1975; SPINELLI, L., *Libertas Ecclesiae. Lezioni di Diritto Canonico*, Milano 1979; LISTL, J., *Kirche und Staat in der neueren katholischen Kirchenrechtswissenschaft* (Staatskirchenrechtliche Abhandlungen 7), Berlin 1978.

Bevezetés a világi jogba I. (Introductio in ius civile I)

Előadó: Dr. Schanda Balázs

Tematika: 1. A magyar államszervezet; 2. A jogforrások; 3. Az alkotmányosság alapelvei; 4. Az emberi jogok és a nemzetközi jog; 5. A büntetőjog alapfogalmai, szabálysértési jog; 6. A közigazgatási jog alapfogalmai; 7. Polgári jog. Jogalanyok, alapelvek; 8. Polgári jog. Szerződések és kártérítés; 9. Családjog, állami házasságjog; 10. A munkajog alapfogalmai; 11. A polgári eljárás; 12. A büntető eljárás.

Tankönyv: SCHANDA B., *Alkotmányjogi alapismeretek*, Csokonai Kiadó, Debrecen 1997.

Irodalom: KUKORELLI I. (szerk.), *Alkotmánytan I.* Budapest 2002.

II. Különelőadások

Püspökökre vonatkozó egyházfegyelmi rendelkezések (A kezdetektől a XII. századig)

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs Anzelm O.Praem.

Tematika: 1. A szent rend egyes fokozatai az első századokban; 2. Az Apostoli Kánonok és a püspökök szentelése; 3. A Statuta Ecclesiae Antiqua fegyelmi hagyománya a püspökök szerepéről a szentségek kiszolgáltatásában; 4. A IV-VI. századi zsinatok rendelkezései a püspöki illetékességről; 5. A püspöki fegyelem a Dionysio-Hadriana gyűjteményben; 6. A püspökökre vonatkozó egyházfegyelem sajátosságai a Decretales Pseudo-Isidorianae-ben; 7. Wormsi Burchard gyűjteményének püspökökkel kapcsolatos rendelkezései; 8. VII. Gergely pápa és a gregorianizmus; 9. A LXXIV. titulus digesta püspökökre vonatkozó kánonjai; 10. Luccai Szent Anzelm és a gregoriánus püspöki fegyelem; 11. Chartres-i Szent Ivo munkáinak püspöki fegyelme; 12. A Decretum Gratiani püspökökkel kapcsolatos anyaga.

Tankönyv: SZUROMI Sz. A., *A püspökökre vonatkozó egyházfegyelmi szabályok az Anselmi Collectio Canonumban* (Bibliotheca Institutii Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae IV/1), Budapest 2000.

Irodalom: SZUROMI Sz. A., *A püspöki joghatóság és a szerzetesi közösségek a VI. századig*, in KRÁNITZ M. (ed.), *Az atyák dicsérete. Emlékkönyv a 60 esztendő Vanyó László tiszteletére*, Budapest

2002. 229-242. Ua., *A püspökökre vonatkozó egyházfegyelmi szabályok a Dionysio-Hadriana gyűjteményben*, in *Kánonjog* 2 (2000) 87-95; Ua., *A püspökökre vonatkozó egyházfegyelmi sajátosságai a Decretales Pseudo-Isidorianae-ban*, in *Kánonjog* 5 (2003); Ua., *A püspökökre vonatkozó egyházfegyelmi szabályok a Collectio in LXXIV titulos digesta-ban*, in *Kánonjog* 3 (2001) 27-33; Ua., *A püspökökre vonatkozó egyházfegyelmi patrisztikus gyökerei a 'Collectio Anselmi Lucensis'-ben*, in *Teológia* 35 (2001) 83-92. Ua., *Patrisztikus szövegek a Collectio Canonum Anselmi Lucensis 'A' recenziójában*, in *Kánonjog* 7 (2005). YARZA, F., *El obispo en la organizacion ecclesiastica de las Decretales pseudo-isidorianas*, Pamplona 1985; GAUDEMET, J., *A propopos de l'épiscopat médiéval (XIIe-XIIIe siècles)*, in *Studia Gratiana* 27 (1996) 149-172.

Válogatott állami egyházzjogi kérdések

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs Anzelm O.Praem.

Tematika: 1. Az ember, mint személy, különös tekintettel a Katolikus Egyház megnyilatkozásaira és belső jogára; 2. A természetes személy jog és cselekvőképessége; 3. Mennyiben korlátozza a természetes személy cselekvőképességét a valamely szerzetesi intézményben letett fogadalom; 4. A természetes személy jogképességének megszűnése. A holtak nyilvánítás polgárjogi és kánonjogi aspektusai; 5. A krisztushívők hivatalos és magántársulásai, mint jogi személyiséggel rendelkező társaságok; 6. Az egyházi szervezetek és a non-profit szervezetek közötti érintkezési pontok és különbségek; 7. A katolikus házasságjog, a konkordatárius jog és a családjog kapcsolata I; 8. A katolikus házasságjog, a konkordatárius jog és a családjog kapcsolata II; 9. A végrendelet; 10. A köteles rész; 11. A szerzői jog; 12. Az egyházak és a munkajog, tömegtájékoztatás, illetve az egyházakat megillető adókedvezményekre vonatkozó szabályok.

Irodalom: Szuromi Sz.A.-Ferenczy R., Magánjog – Egyházzjog: Válogatott kérdések a magyar magánjog és az egyházi jog érintkezési területeiről (jegyzet, 2006); Ferenczy R.-Szuromi Sz.A., Az egyházi házasság mint államilag elismert házassági kötelék, in Jogtudományi közlöny 57 (2002) 184-189; Ferenczy R.-Szuromi Sz.A., Mennyiben érinti kánonjogi, illetve polgári jogi szempontból a természetes személy jog- és cselekvőképességét a valamely szerzetesi intézményben letett fogadalom, in Kánonjog 5 (2003) 77-86; Ferenczy R.-Szuromi Sz.A., A természetes személy jogképességének megszűnése. A holtak nyilvánítás polgári jogi és kánonjogi aspektusa, in Kánonjog 6 (2004) 141-150; Ferenczy R.-Szuromi Sz.A., Az egyházak, valamint önálló képvisellettal rendelkező egységeik jogi helyzete és a non-profit szervezetek státusza közötti különbségek a magyar magánjogban, in Kánonjog 7 (2006) 93-96; Szuromi Sz.A.-Ferenczy R., Az egyházi személyek utáni öröklés hatályos egyházzjogi és magyar állami egyházzjogi vonatkozásai, in Kánonjog 10 (2008) 101-106; Szuromi Sz.A. – Ferenczy R., A „dispositio” mint az egyházi személyek alkalmazásának, a magyar munkajog által elismert formája, in Kánonjog 11 (2009) 75-79; Szuromi Sz.A. – Ferenczy R., Az egyház és állam kapcsolatainak alakulása Közép- és Kelet-Európában az elmúlt két évtized jogalkotásának tükrében, in Kánonjog 12 (2010) 105-112.

A temetésre vonatkozó egyházfegyelme a XII-XIII. században

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs Anzelm O.Praem.

Tematika: 1. Az egyházi temetkezés történetének vázlata a XII. századig; 2. A temetkezési jog római és egyházi jogforrásai; 3. A halálra való felkészülés; 4. A temetkezés helye és a plébánia jogai; 5. A temető; 6. A serdületlenekre és a feleségre vonatkozó temetési fegyelme; 7. A szerzetesek temetkezése és a szerzetesi templom; 8. A temetés megtagadásának esetei; 9. Temetés és simónia; 10. A sírgyalázás; 11. A temetési rituálé; 12. Exhumáció.

Tankönyv: SZUROMI, Sz. A., A temetésre vonatkozó egyházfegyelme a XII-XIII. században (Bibliotheca Institutii Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae 3/4), Budapest 2002 (=második, javított kiad. Budapest 2007).

Irodalom: ARIÈS, P., A megszelídített halál, in ARIÈS, P., Gyermekek, család, halál, Budapest 1987. 353-413; RADÓ, P., Enchiridion liturgicum, Roma 1961. I; SZUROMI Sz. A., A halálra való felkészítés a XII-XIII. század egyházfegyelmi rendelkezéseinek tükrében, in Teológia 36 (2002); Ua., La discipline d'inhumation du XIIe et XIIIe siècle, in Rivista Internazionale di diritto comune 13 (2002); Ua., A

templom körüli temetkezés a középkori egyházfegyelem tükrében (12-13. század [Burials in the churchyard as reflected in Medieval Church Discipline], in RITOÓK, Á. – SIMONYI, E. (ed.), „... a halál árnyékának völgyében járok” *A középkori temetők kutatása* (Opuscula Hungarica VI), Budapest 2005. 9-12. Ua., *Megjegyzések a temetésre vonatkozó egyházfegyelem változásaihoz a XX. századtól napjainkig*, in *Teológia* 38 (2004) 85-89. TOYNBEE, J.M.C., *Death and burial in the Roman world*, New York 1971.

Egyházi bíraskodás az érett középkorban

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs Anzelm O.Praem.

Tematika: 1. Az egyházi bíróságok illetékessége a középkorban; 2. Az egyházi bíróságok szervezeti felépítése; 3. A középkori egyházi peres eljárásról általában; 4. A bajor egyházi bíróságok eljárása; 5. A keresetlevél szerepe a középkori bírósági peres eljárásban; 6. A litis contestatio és következményei; 7. Az erkölcsi megbízhatóság, a lehetőség, a sérelem, illetve a szükséges vélelmek a kánoni perben; 8. A Krisztus nevében történő ítélethirdetés és következményei; 9. Lehetőségek az ítélettel szembeni felfolyamodásra; 10. Bírósági ítélet; 11. A sommás eljárás; 12. A büntető eljárás sajátosságai.

Irodalom: BALOGH E., *A középkori bajor egyházi bíraskodás* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/2), Budapest 2000. BÓNIS GY., *Az egyházi bíraskodás fejlődése a Mohács előtti Magyarországon*, in BÓNIS GY., *Szentszéki regeszták. Iratok az egyházi bíraskodás történetéhez a középkori Magyarországon* (Jogtörténeti Tár 1/1), Budapest 1997. 621-658; ERDŐ P., *A középkori oficiális bíraskodás írott emlékei Lengyelországban és Magyarországon*, in ERDŐ P., *Egyházjog a középkori Magyarországon*, Budapest 2001. 89-99; Ua., *A középkori oficiális bíraskodás intézményei Kelet-Közép-Európában*, in ERDŐ P., *Egyházjog a középkori Magyarországon*, 109-124; Ua., *Az esztergomi vikáriusi bíróság könyvkultúrája legrégebbi protocolluma tükrében*, in ERDŐ P., *Egyházjog a középkori Magyarországon*, 100-108; GARCÍA Y GARCÍA, A., *El proceso canónico medieval en los archivos españoles*, in GARCÍA Y GARCÍA, A., *Iglesia, sociedad y derecho*, Salamanca 2000. 481-501; SZUROMI Sz.A., *Egyházi intézménytörténet* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae I/5), Budapest 2003. Ua., *Az érett középkori egyházi bíraskodás és bírósági szervezet sajátosságai*, in *Teológia* 42 (2008) 70-77. SZUROMI, Sz.A., *An Outline of the Ecclesiastical Administration of Justice and Judicial Organization in the High Middle Ages*, in *Rivista internazionale di diritto comune* 22 (2011).

Az egyházjogi források feldolgozásának szempontjai

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs Anzelm O.Praem.

Tematika: 1. Az 1917 előtti kánonjogi források használatának létjogosultsága; 2. Paleográfiai és kodikológiai bevezetés a középkori kéziratos forrásokhoz; 3. A középkori kéziratos források feldolgozása; 4. A forráskiadványok értéke. A diplomatikai és a kritikai kiadás jellegzetességei; 5. Zsinati kiadványok; 6. A Decretum Gratiani előtti jogforrások kiadásai és használatuk; 7. A Corpus iuris canonici használata; 8. A Corpus iuris canonici mint a hatályos jog értelmezésének eszköze; 9. A pápai bullariumok, pápai akták; 10. A római dikasztériumok aktái; 11. Az Acta Sanctae Sedis és az Acta Apostolicae Sedis; 12. A magyarországi egyházfegyelem forrásai.

Irodalom: Szuromi Sz.A., *Az egyházjogi források feldolgozásának szempontjai*, in *Kánonjog* 8 (2006) 49-77; Erdő, P., *Metodo e storia del diritto nel quadro delle scienze sacre*, in De León, E.-Alvarez de las Asturias, N., *La cultura giuridico-canonica Medioevale*, Milano 2003. 3-22.

Spanyol állami egyházjog

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs Anzelm O.Praem.

Tematika: 1. Állam és Egyház viszonya Spanyolországban (történeti áttekintés); 2. Az Egyház és az állam kapcsolatát szabályozó alapvető törvények Spanyolországban; 3. Az egyházi jogi személyiség keletkezése, mibenléte és megszűnése; 4. Egyházi tevékenység a kórházakban; 5. Egyházi tevékenység a börtönökben; 6. Tábori lelkészi szolgálat; 7. Házasságjog; 8. Az állami anyakönyvezés sajátosságai; 9. Egyházfinanszírozás; 10. Az egyházi szolgálatban állók társadalombiztosítása; 11. Egyházi tevékenység az oktatásban; 12. Az egyházi kezelésben lévő temetkező helyek.

Irodalom: Szuromi Sz.A., *A vallásszabadság érvényesülése a spanyol jogban az állami egyházjogot érintő jogszabályok és nemzetközi megállapodások alapján*, in *Kánonjog* 4 (2002) 29-48; Olmos, M.E.-Casas, J.L. (ed.), *Legislación eclesiástica* (Civitas Biblioteca de Legislación), Madrid 2002; Ferrer Ortiz, J. (ed.), *Derecho eclesiástico del Estado español*, Pamplona 2004; Goicoechea, N., *Posición jurídica de la Iglesia Católica en Derecho español*, in *Almogaren* 36 (2005) 85-108; Calvo Tojo, M., *Reconocimiento de la Jurisdicción eclesiástica por el Estado Español*, in *Almogaren* 36 (2005) 339-358.

Dekretisták és dekretalisták

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs Anzelm O.Praem.

Tematika: 1. Gratianus módszere és iskolája; 2. A klasszikus dekretisztika és a kánonjogi iskolák; 3. Az első glosszáktól a Glossza ordinaria-ig (1240); 4. A különböző iskolákhoz kötődő summák; 5. A Decretum Gratianéhoz kapcsolt notabiliák; 6. A kezdeti dekretalisztika és iskolái; 7. A *Compilatio prima* glossza apparátusa; 8. A *Compilatio tertia* glossza apparátusa és a *Compilatio secunda* glossza apparátusa; 9. Apparátusok a IV Lateráni Zsinat határozataihoz, a *Compilatio quarta*hoz és *quinta*hoz; 10. Notabiliák és a *Decretales Gregorii IX* gyakorlati feldolgozásai; 11. Az *ordo iudiciorum* műfaja; 12. A kánonjogtudomány és a világi jog egymásra gyakorolt hatása a XII-XIV. században.

Irodalom: Erdő, P., *Storia della scienza del diritto canonico. Una introduzione*, Roma 1999; Szuromi Sz.A., *A középkori egyetemek létrejöttének és az egyetemi oktatás megszületésének sajátosságai*, in *Jogtörténeti szemle* (különszám, 2005); Erdő P., *Il diritto canonico come rappresentante della cultura giuridica europea in Ungheria e in Polonia nel Medioevo*, in SZUROMI, Sz.A. (ed.), *Parare viam Domino. Commemorative Studies on the occasion of Rt. Rev. Polikárp F. Zakar OCist.'s 75th Birthday* (Bibliotheca Institutii Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/7), Budapest 2005. 17-29.

Konkordatárius jog

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs Anzelm O.Praem.

Tematika: 1. A konkordátum műfaja és szerkezeti jellegzetességei; 2. II. Orbán pápa és II. Paszkál pápa által kötött megállapodások; 3. A Wormsi Konkordátum (1122) felépítése és tartalma; 4. A XIII-XIV. század konkordátumainak sajátosságai; 5. A Konstanzi Konkordátum (1418) Spanyolországgal, Franciaországgal, Német-Római Császársággal és Angliával; 6. A VII. Piusz pápa és I. Napóleon által aláírt 1801-es francia konkordátum; 7. Az 1929. február 11-i Lateráni Szerződés; 8. Az 1933-as Ausztriával kötött konkordátum; 9. Az 1933-as Németországgal kötött konkordátum; 10. Az 1960-ban Ausztriával kötött konkordátum; 11. Az 1996-os Horvátországgal kötött konkordátum; 12. A 2000-es Szlovákiával kötött konkordátum.

Irodalom: EHLER, S.Z.-MORALL, J.B. (ed.), *Church and State Through the Centuries*, Westminster 1954. GRAHAM, R.A., *Vatican Diplomacy*, Princeton 1959. MERCATI, A. (ed.), *Racolta di concordati su materie ecclesiastiche tra la Santa Sede e le autorità civili*, I-II. Roma 1919-1954. J.C. Martin de Agar, *Raccolta di Concordati 1950-1999*, Città del Vaticano 2000. Ua., *I Concordati del 2000*, Città del Vaticano 2001. Gómez-Mampaso, M.V. – Sáenz de Santamaría Gómez Mampaso, B., *Una aproximación a la Historia de las Relaciones Diplomáticas (Texto y documentos)*, Madrid 2001. Viejo-Ximénez, J.M., *Posición jurídica de Iglesia católica en el orden internacional*, in *Revista Española de Derecho Canonico* 62 (2005) 145-182. Szuromi Sz.A. (ed.), *Concordatary Law*, Budapest 2008.

Közigazgatási Tanszék

I. Kötelező előadások

Szerzetesjog (De vita consecrata)

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs Anzelm O.Praem.

Tematika: 1. A megszentelt élet intézményei: a) Közös szabályok. b) A szerzetes intézmények: házak, kormányzás, jelentkezők, képzés, a tagok kötelességei és jogai, kiválás az intézményből, püspökségre emelt szerzetesek, nagyobb előljárók konferenciái. c) A világi intézmények. - 2. Az apostoli élet társaságai.

Tankönyv: Andrés, D., *Szerzetesjog*, Budapest 1999.

Irodalom: *Az Egyházi Törvénykönyv. A Codex Iuris Canonici hivatalos latin szövege magyar fordítással és magyarázattal*, szerk., ford., magyarázat ERDŐ P., 4. javított kiadás, Budapest 2001; HENSELER, R., *Ordensrecht*, Essen 1987; BEYER, J., *Le droit de la vie consacrée. Commentaire de canones 573-746, I-II*. Paris 1988; PRIMETSHOFER, B., *Ordensrecht auf der Grundlage des Codex Iuris Canonici*, Freiburg 1988³; DE PAOLIS, V., *La vita consacrata nella Chiesa*, Bologna 1992. ANDRÉS, D., *Le forme di vita consacrata*, Roma 2005 (=Ua. Las formas de vida consagrada [Comentario teológico-jurídico al Código de Derecho Canónico], Madrid-Roma 2005); Abbass, J., *The Consecrated Life*, Ottawa, ON. 2008; DE PAOLIS, V., *La vita consecrata nella Chiesa* (Manuali 4), Venezia 2010. Szuromi Sz.A., *Szemponatok a Katolikus Egyház jogrendjének működéséhez* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/13), Budapest 2010.

Isten népének joga I (De iure populi Dei I) [CIC 204–231, 294–367. kk.; Pastor Bonus]

Előadó: Dr. Szabó Péter

Tematika: 1. A krisztushívők jogai és kötelezettségei; 2. A laikusok; 3. A személyi prelatúra; 4. A krisztushívők társulásai (általános szabályok, hivatalos és magán társulatok); 5. A római pápa; 6. A püspökök testülete 7. A püspöki szinódus; 8. A bíborosok testülete; 9. A római kúria: a) általános szabályok; b) az államtitkárság; c) A kongregációk; d) egyes pápai tanácsok; 10 A pápai követek.

Irodalom: Erdő P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005; *Az Egyházi Törvénykönyv. A Codex Iuris Canonici hivatalos latin szövege magyar fordítással és magyarázattal*, szerkesztette, fordította és a magyarázatot írta Erdő Péter, Budapest 2001; *A II. Vatikáni zsinat tanítása*, Budapest 2000; *Collegialità e primato. La suprema autorità della Chiesa* (II Codice del Concilio Vaticano II, 9), Bologna 1993; *Il fedele cristiano. La condizione giuridica dei battezzati* (II Codice del Concilio Vaticano II, 6), Bologna 1989; *Le associazioni nella Chiesa* (Studi giuridici 29), Città del Vaticano 1999; Arrieta, J. I. – Canosa, J. – Miñambres, J. (a cura e commento di), *Legislazione sull'organizzazione centrale della Chiesa* (Testi legislativi 3), Milano 1997; Arrieta, J. I., *Diritto dell'organizzazione ecclesiastica* (Trattati di diritto 3), Milano 1997; Bánk, J., *Egyházi jog. Az egyházi alkotmányjog alapjai*, Budapest 1958; Bánk, J., *Kánoni jog*, I-II, Budapest, 1960-1963; Betti, U., *La dottrina sull'Episcopato nel capitolo III della costituzione dommatica Lumen gentium. Sussidio per la lettura del testo*, Roma 1968; Bonnet, P. – Gullo, C. (a cura di), *La Curia romana nella const. Ap. Pastor Bonus* (Studi giuridici 21), Città del Vaticano 1990; *Comentario exegético al Código de derecho Canónico*, A. Marzoa – J. Miras – R. Rodríguez-Ocaña (dir.), Pamplona 1996, vol II.; *Il diritto nel mistero della Chiesa, vol II: Il popolo di Dio. Chiesa particolare e universale. La funzione di insegnare* (Quaderni di Apollinaris), Roma 1990; Navarro, L., *Diritto di associazione e associazioni di fedeli* (Monografie giuridiche), Milano 1991; Sipos, S., *Enchiridion iuris canonici*, Romae 1960.

Isten népének joga II (De iure populi Dei II) (CIC 367–572. kk.)

Előadó: Dr. Szabó Péter

Tematika: 1. A részegyházak; 2. A püspökök általában; 3. A megyéspüspök; 4. A koadjutorok és a segédpüspök, 4. A székakadályoztatás és széküresedés; 5. Az egyháztartomány és egyházi régió; 6 A metropolita; 7. A pátriárka és primás; 8. A részleges zsinatok; 9. A püspöki konferenciák; 10. Az egyházmegyei zsinat; 11. Az egyházmegyei hivatal; 12 Tanácsadó testületek az egyházmegyében; 13. A plébánia, plébánosok; 14 Az esperesek, a templomigazgató, a lelkészek.

Irodalom: Erdő P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005; *Az Egyházi Törvénykönyv. A Codex Iuris Canonici hivatalos latin szövege magyar fordítással és magyarázattal*, szerkesztette, fordította és a magyarázatokot írta Erdő Péter, Budapest 2001; *A II. Vatikáni zsinat tanítása*, Budapest 2000; *La Chiesa particolare e strutture di comunione* (Il Codice del Concilio Vaticano II, 5), Bologna 1985; *La parrocchia e le sue strutture* (Il Codice del Concilio Vaticano II, 4), Bologna 1987; Arrieta, J. I., *Diritto dell'organizzazione ecclesiastica* (Trattati di diritto 3), Milano 1997; Bánk, J., *Egyházi jog. Az egyházi alkotmányjog alapjai*, Budapest 1958; Bánk, J., *Kánoni jog*, I–II, Budapest 1960-1963; *Comentario exegetico al Código de derecho Canónico*, Marzoa, A. – Miras, J. – Rodríguez-Ocaña, R. (dir.), Pamplona 1996, vol II; *Il primato del successore di Pietro nel mistero della Chiesa* (Documenti e studi 19), Città del Vaticano 2002; *Il diritto nel mistero della Chiesa, vol II: Il popolo di Dio. Chiesa particolare e universale. La funzione di insegnare* (Quaderni di Apollinaris), Roma ²1990; Sipos, S., *Enchiridion iuris canonici*, Romae 1960.

Bevezetés a keleti egyházjogba

Előadó: Dr. Szabó Péter

Tematika: 1. A keleti egyházjog fogalma; 2. Bevezetés a keleti kánonjog forrásaihoz és szakirodalmához; 3. A keleti jog írásba foglalásának története; 4. A Keleti Kódex (CCEO) formai jellemzői; 5. A Keleti Kódex hatályossági köre és viszonya korábbi joghoz; 6. A Keleti Kódex tartalmi sajátosságai: a) alkotmányjog; b) szentségi jog; c) differenciák a tanítói küldetés szabályozásában, az általános normák, valamint a büntető- és eljárásjog területén; 7. A Keleti Kódex jelentősége; 8. A Keleti Kódex és a magyar görög katolikus egyház; 9. Megjegyzések az ortodox egyházjoghoz.

Irodalom: Szabó P., *Bevezetés a keleti egyházjogba*, Budapest 2003, [kézirat]; *Il matrimonio nel Codice dei canoni delle Chiese orientali* (Studi giuridici 32), Città del Vaticano 1994; Abbass, J., *Two Codes in Comparison* (Kanonika 7), Rome 1997; *Az ókeresztény kor egyházfegyelme (az első négy században)*. Összeállította, a szövegeket fordította, bevezetéssel és jegyzetekkel ellátta Erdő Péter (Ókeresztény írók 5), Budapest 1983; Berki, F., *Kánonok könyve*, I. Budapest 1946; Bharanikulangara, K. (a cura di), *Il diritto canonico orientale nell'ordinamento ecclesiale* (Studi giuridici 34), Città del Vaticano 1995; *Oriente cattolico. Cenni storici e statistiche*, Città del Vaticano ⁴1974; Nedungatt, G. (ed.), *A Guide to the Eastern Code. A Commentary on the Code of Canons of the Eastern Churches* (Kanonika 10), Roma 2002; Roberson, R., *The Eastern Christian Churches. A Brief Survey* (Edizione Orientalia Christiana), Roma ⁶1999; Timkó I., *Keleti kereszténység, keleti egyházak*, Budapest 1971; Žužek, I., *Understanding the Eastern Code* (Kanonika 8), Roma 1997; Salachas, D., *Istituzioni di diritto canonico delle Chiese cattoliche orientali*, Bologna 1993 [ristampa Napoli 2003].

Az Egyház tanító feladata (De Ecclesiae munere docendi (CIC 747–833. kk.; ECE; Sch; DE)

Előadó: Dr. Szabó Péter

Tematika: 1. A tanítóhivatal fogalma és a tanítóhivatali megnyilatkozások tipológiája; 2. Az ökumenizmus alapelvei és keretszabályai; 3. Az isteni ige szolgálata: a) igéjének hirdetése; b) A hitoktatás; 4. Az egyház missziós tevékenysége; 5. A katolikus nevelés: a) Az iskolák; b) A katolikus egyetemek és más felsőoktatási intézmények; c) Az egyházi egyetemek és fakultások; 6. A tömegtájékoztató eszközök, különösen a könyvek; 7. A hitvallás.

Irodalom: Erdő P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005; *Az Egyházi Törvénykönyv. A Codex Iuris Canonici hivatalos latin szövege magyar fordítással és magyarázattal*, szerkesztette, fordította és a magyarázatokot írta Erdő Péter, Budapest 2001; *A II. Vatikáni zsinat tanítása*, Budapest 2000; *II. Ökumenikus Direktórium*, Budapest 1996; Arduoso, F., *Magistero ecclesiale, il servizio della*

Parola, Cinisello Balsamo (Milano) 1997.; *La funzione di insegnare della Chiesa* (Quaderni della Mendola 1), Milano 1992; *Comentario exegético al Código de derecho Canónico*, A. Marzoa – J. Miras – R. Rodríguez-Ocaña (dir.), Pamplona 1996, vol III. Bánk, J., *Egyházi jog. Az egyházi alkotmányjog alapjai*, Budapest 1958; *Dichiarazione Mysterium Ecclesiae. Testo e commenti* (Documenti e studi 2), Città del Vaticano 1993.

Közigazgatási jog (Praxis administrativa)

Előadó: Dr. Szuromi Szabolcs Anzelm O.Praem.

Tematika: 1. Az egyházi közigazgatási jog alapfogalmai; 2. A katolikus egyház közigazgatási rendszerének vázlata; 3. Az Apostoli Szignatura közigazgatási eljárási rendje; 4. A Hittani Kongregáció illetékessége és eljárási rendje; 5. Az Istentiszteleti és Szentségi Kongregáció illetékessége és eljárási rendje; 6. A SC Fid., Litt. circ., *Per litteras*, 1980. X. 14, nr. 5 (AAS 72, 1980, 1134); 7. A Megszentelt Élet Intézményei és Apostoli Élet Társaságai Kongregáció illetékessége és eljárási rendje; 8. A szerzetesintézmények definitoriumának illetékessége és eljárási rendje; 9. Az egyházmegyei hivatal közigazgatási eljárási rendjéről általában; 10. Az egyházmegyei hivatal részletes működési rendje; 11. A szerzetesi nagyobb előjáró és tanácsának közigazgatási jellegű intézkedései; 12. Az egyházi anyakönyvezés.

Irodalom: D’Ostilio, F., *Il diritto amministrativo della Chiesa* (Studi Giuridici 37), Città del Vaticano 1995; Labandeira, E., *Trattato di diritto amministrativo* (Trattati di diritto 2), Milano 1994; Michiels, G., *Principia generalia de personis in Ecclesia*, Parisiis 1955; Michiels, G., *Normae generales juris canonici*, vol. II, Parisiis 1949; Geisz, A., *Egyházi közigazgatás*, Temesvár 1910; *Egységes katolikus anyakönyvi szabályozás*, Budapest 1988. PINTO, P.V., *Diritto amministrativo canonico. La Chiesa: mistero e istituzione* (Studium Romanae Rotae), Edizioni Dehoniane, Bologna 2006.

II. Különelőadások

A keleti egyházak szervezeti sajátosságai

Előadó: Dr. Szabó Péter

Tematika: 1. A keleti egyházak eredete és jelenlegi csoportjai; 2. A keleti egyházak szervezetére vonatkozó jogszabályrendek; 3. A keleti egyházak hierarchikus szerkezetének fejlődése az antik egyházi kánonok tükrében; 4. A keleti egyházak egyetemes egyházba történő tagozódásának formái régen és ma; 5. A sajátjogú egyház általános jellemzői, egyes típusai, összevetése az ‘autokefália’ fogalmával; 6. A sajátjogú egyháztagság szabályai; 7. A pátriárkai és nagyérseki egyházak szervezeti sajátosságai; 8. A sajátjogú metropolitai egyház és a többi sajátjogú egyház; 9. A keleti egyházak szinodális szervei; 10. A püspökök kijelölésének rendszere a Keleti Kódex szerint; 11. A diaszpóra lelkipásztori ellátásának elméleti és gyakorlati kérdései; 12. A kelet egyházak és az Apostoli Szentszék

Irodalom: Erdő P., *Patriarchae maiores et minores. Zur Frage des Ursprungs einer Unterscheidung in der mittelalterlichen kanonistischen Terminologie*, in *Archiv für katholisches Kirchenrecht* 162 (1993) 135–145; Szabó, P., *Sajátjogú egyházak a CCEO 174–176. kánonjának szabályozása szerint*, in *Athanasiana* 2 (1996) 117–142; Id., *A püspökválasztást érintő szabályozás módosulásai a keleti katolikus egyházjogban*, in *Athanasiana* 4 (1997) 83–94; Id., *A sajátjogú metropolitai egyházak kormányzati szervei*, in *Athanasiana* 6 (1997) 61–85; Id., *Sajátjogú egyháztagság a hatályos jog szerint (CIC 111–112. és CCEO 29–38. kk.)*, in *Kánonjog* 1 (1999) 1–2, 33–68; Id., *A «sajátjogú egyházak» ekkleziológiai értéke a decr. «Orientalium Ecclesiarum» és a Keleti Kódex (CCEO) tükrében*, in *Studia Wesprimiensia* 1 (1999) 2, 93–107; Id., *Hierarchák egyházközi konventje (CCEO 322. kán)*, in *Studia Wesprimiensia* 3 (2001) 1–2, 277–292; Id., *A katolikus sajátjogú egyházak együttélésének jelenlegi helyzete és perspektívái*, in *Athanasiana* 14 (2002) 163–186; Id., *A sajátjogú egyházak tipológiája a Keleti Kódex szerint*, in *Ecclesiam aedificans. A 70 éves Keresztes Szilárd püspök köszöntése*, Ivancsó I. (szerk.), Nyíregyháza 2002, 363–382; Szabó, P. – Tóth F., *A pátriárkai és metropolitai konvent jogintézménye mint a keresztségből fakadó sajátos küldetés gyakorlati fóruma (CCEO 140–145. kánonok)*, in *Athanasiana* 10 (2000) 105–120.

A törvénytárgy és a joghézag kitöltés [a kánonjogban]

Előadó: Dr. Szabó Péter

Tematika: 1. A törvénytárgy természete; 2. A hiteles törvénytárgy; 3. A doktrinális törvénytárgy szabályai; a) a főszabály; b) általános kiegészítő szabályok: párhuzamos helyek, a törvény célja, a törvény kialakulási körülményei, a törvényhozó szándéka (mens legislatoris); 4. egyéb interpretációs eszközök: a II. Vatikánum tanítása; a régi jog; a szokásjog; 5. az interpretáció speciális kiegészítő szabályai; 6. joghézag fogalma és kitöltési eszközei: analogia legis, analogia iuris, bírósági és közigazgatási gyakorlat, a kánonjogászok tartós és egybehangzó álláspontja; 7. a keleti jog eltérő rendelkezései.

Irodalom: Michiels, G., *Normae generales juris canonici*, vol. II, Parisii²1949; *Comentario exegético al Código de derecho Canónico*, A. Marzoa – J. Miras – R. Rodríguez-Ocaña (dir.), Pamplona 1996, vol I; *Fondazione del diritto. Tipologia ed interpretazione della norma canonica*, XXVII Incontro di Studio, «Villa Cagnola», 26–30 giugno 2000 Gazzada (VA), (Quaderni della Mendola), Milano 2000; Gerosa, L., *L'interpretazione della legge nella Chiesa. Principi, paradigmi, prospettive* (Biblioteca Teologica, Sezione canonistica 1) [Pregassona 2001]; M. Shekleton, *Doctrinal Interpretation of Law. Historical Synopsis and Commentary* (Canon Law Studies 345), Washington 1961; Polvani, C., *Authentic Interpretation in Canon Law*, Rome 1999; G. May – A. Egler, *Einführung in die kirchenrechtliche Methode*, Regensburg 1986.

A kánonjog modern kodifikációja

Előadó: Dr. Szabó Péter

Tematika: 1. Az egyházjog írásba foglalásának fordulópontjai; 2. A modern kodifikáció eszmétörténeti háttere és jogtechnikai jellemzői; 3. A kodifikáció igénye a kánonjogban; 4. Az 1917-es kodifikáció adatai (célkitűzés, kodifikációs folyamat, közreműködők); 5. Az 1917-es kódex jellemzői és kapcsolata a forrásokkal; 6. Az első keleti kodifikáció menete és eredményei; 7. A II. Vatikánum, mint kodifikációs alap; 8. A második kodifikáció elindítása és irányelvei; 9. A *Lex Ecclesiae fundamentalis*; 10. A kodifikáció szervei, fázisai és az egyes szövegtervezetek.

Irodalom: A. Cavanna, *Storia del diritto moderno in Europa. Le fonti e il pensiero giuridico* I, Milano 1979; R. David, *I grandi sistemi giuridici contemporanei*, Padova 1980; *Perché un codice nella Chiesa?* (Il Codice del Vaticano II 1), Bologna 1984; J. Beyer, *Dal concilio al Codice* (Il Codice del Vaticano II 2), Bologna 1984; F. D'Ostilio, *À pronto il nuovo codice di diritto canonico*, Città del Vaticano 1982; A. Bernareggi, *Metodi e sistemi delle antiche collezioni e il e del nuovo codice di diritto canonico*, Monza 1919; M. Falco, *Introduzione allo studio del CIC* (Religione e società 18), Bologna 1992; G. Feliciani, *Le basi del diritto canonico, dopo il codice del 1983*, Bologna [1995]; *Perché un Codice nella Chiesa* (Il codice del Vaticano II, 1) Bologna [1984]; Szabó, P., *A CCEO mint a keleti egyházak első «Kódexe» (?) Megjegyzések néhány keleti kollektív jogtechnikai arculatához*, in Szabó B. – Sárny P. (szerk.), *Dum spiro doceo. Ünnepi kiadvány Huszti Vilmos 85. születésnapjára*, Miskolc 2000, 293–311; Szabó, P., *A keleti kodifikáció története (I). A kezdetektől a II. Vatikáni Zsinatig*, in *Athanasiana* 12 (2001) 95–114; Szabó, P., *A keleti kodifikáció története (II). A II. Vatikáni Zsinattól a CCEO kihirdetéséig (1990)*, in *Athanasiana* 13 (2001) 101–121; SALACHAS, D.-SABBARESE, L., *Codificazione latina e orientale e canoni preliminari* (Studia Canonica 48), Roma 2003; Szuromi, Sz.A., *Kánonjogtudomány és kodifikáció*, in *Iustum Aequum Salutare* IV (2008/2) 83-92.

Szentségi- és dologi jogi Tanszék

I. Kötelező előadások

A szent szolgálattevők, vagyis a klerikusok (De ministris sacris seu clericis)

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: 1. Az általános és a szolgálati papság; 2. Az egyházi rend és fokozatai; A felszentelés és kiszolgáltatója; 3. A nők pappá szentelésének problémája; 4. A felszentelés kellékei a szentelendő részéről; 5. A szentelési akadályok és szabálytalanságok; 6. A klerikusok képzése; 7. A klerikusok hovatartozása, vagyis inkardinációja; 8. A klerikusok jogai és kötelességei; 9. A klerikusi állapot elvesztése.

Tankönyv: Erdő P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005.

Irodalom: G. Ghirlanda: *Il sacramento dell'ordine e i ministri sacri o chierici*, Roma 1994. (jegyzet), *Il fedele cristiano* (Il codice del Vaticano II), Bologna 1984. *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, Regensburg 2001. *Il diritto nel mistero della Chiesa II.* (Quaderni di Apollinaris 9), Roma 1990. *Ratio fundamentalis institutionis sacerdotalis*, in EV S1, Bologna 1990, 840-975. *Il sostentamento del clero* (Studi Giuridici XXVIII), Città del Vaticano 1993; SZUROMI Sz.A., *A szemináriumi és szerzetesi növendékképzés alapelveinek vázolata*, in *Teológia* 41 (2007) 64-69.

Az Egyház megszentelő feladata (De Ecclesiae munere sanctificandi)

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: 1. Az egyház megszentelő feladatáról általában; 2. A communicatio in sacris; 3. A liturgia és a liturgikus tevékenység; 4. A beavatás szentségei: a) keresztség; b) bérmálás, c) eucharisztia; 5) A bűnbocsánat szentsége; 6) A búcsú; 7) A betegek kenete; 8. Az egyéb istentiszteleti cselekmények: a) szentelmények; b) zsolozsma; c) egyházi temetés; d) szentek, szentképek és ereklyék tisztelete; e) fogadalom és eskü; 9. A szent helyek és idők.

Tankönyv: Erdő P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005.

Irodalom: *I sacramenti della Chiesa*, Bologna 1989. *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, Regensburg 2001. *La funzione di santificare della Chiesa* (Quaderni della Mendola 2), Milano 1995. *I sacramenti della Chiesa* (Il Codice del Vaticano II), Bologna 1989. *Il diritto nel mistero della Chiesa III.* (Quaderni di Apollinaris 10), Roma 1992. Kuminetz G., *Az Egyház megszentelő feladata IV. A megszentelés egyéb eszközei* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae I/6/1), Budapest 2005; SZUROMI Sz.A., *Szempontok a Katolikus Egyház jogrendjének működéséhez* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae III/13), Budapest 2010.

Az Egyház anyagi javai (De bonis Ecclesiae temporalibus)

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: 1. Az Egyház céljai az anyagi javakkal; 2. Az egyház javakhoz való joga és annak jogi természete; 3. A tulajdon fogalma; 4. A javak tulajdonosai; 5. A pápa, mint az egyházi vagyon legfőbb kezelője; 6. A javak szerzése; 7. A javak kezelése; 8. A szerződések és a javak elidegenítése; 9. Kegyes intézkedések és kegyes alapítványok; 10. A szerzetesintézményekre vonatkozó vagyoni jogi előírások.

Irodalom: *Az Egyházi Törvénykönyv. A Codex Iuris Canonici hivatalos latin szövege magyar fordítással és magyarázattal*, szerkesztette, fordította és a magyarázatokat írta Erdő Péter, Budapest 2001. (1254-1310.kk.); Kuminetz G., *Az egyházi vagyoni jog alapjai*, Veszprém 1997. *Handbuch des Vermögensrechts der katholischen Kirche*, HEIMERL, H., - PREE, H., hrsg., Regensburg 1993. V. De Paolis, *I beni temporalis della Chiesa*, Bologna 1995., SCHOUPE, J-P., *Elementi di diritto patrimoniale canonico*, Milano 1997. *I beni temporalis* (Quaderni della Mendola 4), Milano 1997. SZUROMI Sz.A., *Megjegyzések az egyházi vagyon tulajdonjogának korlátaihoz*, in *Kánonjog* 2 (2000) 117-119.

Házasságjog (De matrimonio)

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: 1. A házasság, mint szövetségkötés és szentség; 2. A beleegyezés tárgya; 3. Az Egyház illetékessége; 4. A házasságkötés előtti és utáni lelkipásztori teendők; 5. A házassági akadályok; 6) A házassági beleegyezés és hiányosságai; 7. A házasságkötés formája; 8. A vegyes házasságok; 9. A házasságkötés hatásai; 10. A felek különválása; 11. A kötelék felbontása; 12. A házasság érvényesítése. Tankönyv: Kuminetz G., *Katolikus házasságjog* (Bibliotheca Instituti Postgradualis Iuris Canonici Universitatis Catholicae de Petro Pázmány nominatae II/1), Budapest 2002.

Irodalom: *Az Egyházi Törvénykönyv. A Codex Iuris Canonici hivatalos latin szövege magyar fordítással és magyarázattal*, szerkesztette, fordította és a magyarázatokot írta Erdő Péter, Budapest 2001; Castano, J.M., *Il sacramento del matrimonio*, Roma 1994²; Chiappetta, L., *Il matrimonio*, Roma 1990; Lüdicke, K., *Eherecht. Canones 1055-1165*, Essen 1983; Navarrete, U., *Structura iuridica matrimonii secundum Concilium Vaticanum II*, Roma 1988; Zapp, H., *Kanonisches Eherecht*, Freiburg 1988.⁷ Puig, F., *La esencia del matrimonio a la luz del realismo jurídico*, Pamplona 2004.

II. Különelőadások

A papság ellátása

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: 1. A klérus ellátására vonatkozó tanítás a Szentírásban és az egyház tanításában; 2. A II. Vatikáni Zsinat tanítása; 3. A klérus ellátásának története; 4. A tisztviselés, illetve díjazás jogának tartalma; 5. A felszentelés, az inkardináció és az ellátás kapcsolata; 6. A hatályos fegyelem és néhány fontosabb modell.

Irodalom: De Paolis, V., *Il sostentamento del clero dal Concilio al Codice di Diritto Canonico in Bilancio e prospettive*, a cura di Latourel R., Roma, II. 571-595; *Il sostentamento del Clero*, (Studi giuridici XXVIII) Città del Vaticano 1993.

A házassági kánoni forma kialakulása és mai szabályozása

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: 1. A házasság intézménye; 2. A házasság szentségi és liturgikus formája; 3. Az Egyház illetékessége; 4. A házasságkötés jogi formája: a) A kánoni forma kialakulásának története; b) a jogi forma sajátos természete; 5. A hatályos fegyelem aktuális kérdései; 6. A kánoni forma jogintézményének jelentősége, illetve továbbfejlődésének lehetőségei.

Irodalom: ERDŐ P., *A házasság kánonjogi arculata a történelemben*, in ERDŐ P., *Egyházjog a középkori Magyarországon*, Budapest 2001. 220-238; SZUROMI Sz.A., *Az egyházi házasságra vonatkozó kánoni előírások történetének vázlata*, in *Iustum Aequum Salutare* IV/3 (2008) 39-48.

A tomista jog- és állambölcsélet aktuális kérdései

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: 1. A tomista társadalombölcsélet alapelvei; 2. A természetjog keresztény szemlélete; 3. A természetjog tartalma; 4. A természetjog teológiai értéke; 5. A krisztushívők részvétele a közéletben; 6. A vallásszabadság joga és kötelessége; 7. Az állam a keresztény szemléletben; 8. A tulajdonjog eredete, lényege és célja; 9. A tekintély eredete, mivolta és célja; 10. Állam és egyház kapcsolata; 11. Az erkölcsi és a jogrend kapcsolata; 12. Horváth Sándor O.P. társadalombölcséleti hagyatékának méltatása.

A boldoggá- és szentté avatási eljárás

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: 1. A boldoggá- és szentté avatási eljárás története; 2. A boldoggá avatás teológiai jelentősége; 3. Az életszentség és vértanúság teológiai és kánonjogi fogalma; 4. A nyilvános tisztelet módjai; 5. Szentek, ereklyék és szentképek tisztelete; 6. A kánoni eljárás: a) eljárásjogi alapvetés; b) egyházmegyei vizsgálat; c) a bizonyítékok; d) a csodák; e) A szentté avatási kongregáció illetékessége és eljárási rendje; f) A pápa szerepe az ilyen ügyekben.

Egy klerikusi illemerkódex vázlat

Előadó: Dr. Kuminetz Géza

Tematika: 1. A jogi-, erkölcsi és illemszabályok sajátos természete és egymás közti kapcsolatuk; 2. Illemszabályok önmagunkkal szemben; 3. Illemszabályok másokkal szemben; 4. A miséző illemtana; 5. A szentség-kiszolgáltatás illemtana; 6. A temetés illemtana; 7. Különböző hivatások és helyzetek illemtana.

Historia institutionis coelibatus sacerdotalis

Előadó: Dr. Philip Gudenus
(német nyelven)

Soll der Priesterzölibat weiter beibehalten werden, trotz der Kritiken, denen er ausgesetzt ist? Auf diese Frage sucht diese Veranstaltung eine Antwort zu geben. Bei der Darstellung der Entwicklung des Klerikerzölibats im Lauf der Kirchengeschichte werden grundlegende Elemente des Sakraments der Weihe sichtbar, sowie die Wesensunterscheidung zwischen dem allgemeinen Priestertum aller Getauften und dem Amtspriestertum derjenigen, die das Sakrament der Weihe empfangen haben.

Literatur: JOHANNES PAUL II., *Nachsynodales Apostolisches Schreiben «Pastores dabo vobis»*, Roma 1992. *Direktorium für Dienst und Leben der Priester*, Città del Vaticano 1994, Nr. 57-60. A. M. STICKLER: *Der Klerikerzölibat. Seine Entstehungsgeschichte und seine theologischen Grundlagen*, Abensberg 1993. (In viele Sprachen übersetzt. Ungarisch: *A klerikusi celibátus. Fejlődéstörténete és teológiai megalapozása*. Kiadja: a Központi Papnevelő Intézet, Budapest 1994.); Kongregation für den Klerus (Hrsg.), *Solo per Amore. Riflessioni sul celibato sacerdotale*. Cinisello Balsamo 1993. Ch. COCHINI SJ, *Origines apostoliques du célibat sacerdotal*, Paris 1981. (Englisch: *Apostolic Origins of Priestly Celibacy*, San Francisco 1990); R. CHOLIJ, *Clerical Celibacy in East and West*, Worcester 1989. F. LIOTTA, *La continenza dei chierici nel pensiero canonistico classico (da Graziano a Gregorio IX)* Milano 1971. A. del Portillo, *Consacrazione e missione del sacerdote*, Milano 2000. K. M. BECKER und J. EBERLE (Hrsg.): *Der Zölibat des Priesters*. St. Ottilien 1995. S. HEID, *Zölibat in der frühen Kirche. Die Anfaenge einer Enthaltenspflicht für Kleriker in Ost und West*. Paderborn-München-Wien-Zürich 1997. P. RODRÍGUEZ, *Sacerdocio ministerial y sacerdocio común en la estructura de la iglesia*, in *Romana* 4, fascicolo 1, 1987, 162-176, Roma 1987, bzw. in *Romana, Estudios (1985-1996)* 17-36, Roma 1997.

Quaestiones de sacramento poenitentiae

Előadó: Dr. Philip Gudenus
(német nyelven)

Das Sakrament der Wiederversöhnung mit Gott ist von entscheidender Bedeutung für das Innenleben und für die Bemühung nach Heiligkeit, zu der das 2. Vatikanische Konzil alle Gläubigen aufgefordert hat. Hier werden die Rechtsnormen, die die Spendung des Sakraments der Buße regeln, in ihrer Grundbedeutung untersucht, wobei eine Reihe von Dokumenten des Lehramts herangezogen werden. Diese Normen werden dann zur Lösung einer Reihe pastoraler Fragen angewendet. Weiters wird die Geschichte der Spendung des Bußsakraments von der Urkirche bis zum Beginn des dritten Jahrtausends dargestellt.

Literatur: JOHANNES PAUL II., Postsynodales Apostolisches Schreiben *Reconciliatio et poenitentia*, Rom 1984. K. LÜDICKE (Hrsg.): *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*. Essen 1985:

Kommentare zu den cc. 959-997. A. BLANCO, *Prassi sacramentale della riconciliazione ed uso del confessionale (I)*, in *Annales Theologici* vol. 11, fasc.1 (1997) s. 3-65. A. BLANCO, *Prassi sacramentale della riconciliazione ed uso del confessionale (II)*, in *Annales Theologici*, 11, 2 (1997) s. 313-400. A. BLANCO, *Prassi sacramentale della riconciliazione ed uso del confessionale (III)*, in *Annales Theologici*, 12, 1 (1998), s. 61-111.

Zur Verpflichtung, alle Sünden zu beichten (c. 960 CIC 83 sowie c. 1388 CIC 83): F. M. CAPPELLO, *Tractatus canonico-moralis De Sacramentis, Vol II. De poenitentia*, Taurini-Romae 6/1953

Zum Ort des Bußsakraments (c. 964 CIC 83): L. SCHICK, *Außerhalb des Beichtstuhls dürfen Beichten nur aus rechtem Grund entgegengenommen werden*, in W. AYMANS und K. Th. GERINGER (Hrsg.), *Iuri canonico promovendo: Festschrift für Heribert Schmitz*, s. 207-226. J. B. TORELLO, *Plädoyer für ein Möbel*, in *Theologisches*, 333 - 336. P. LOPEZ GONZALEZ, *El lugar para la celebración de la penitencia, Apuntes históricos y regulación actual*, in *Scripta Theologica* 25 (1993), 857-900.

Zur Generalabsolution: T. RINCÓN-PÉREZ in *Manual de Derecho Canónico*, Pamplona 2/1991. s. 517-546. T. RINCÓN-PÉREZ, in *Código de Derecho Canónico, Edición bilingüe y anotada. A cargo del Instituto Martín de Azpilcueta*, Pamplona 5/1992. W.H.STETSON, *Kommentar zu den cc. 960 bis 963*, in A.MARZOA, J.MIRAS y R. RODRÍGUEZ-OCANA, *Comentario exegético al Código de Derecho Canónico*, Pamplona 1996.

S. J. CORDILEONE, *General Absolution: A Study of the Present Norms in Their Theological and Historical Context*. PUG, Rome 1989. P. KUBIAK, *L'Assoluzione generale nel Codice di Diritto Canonico (cann. 961-963) alla luce della dottrina del Concilio di Trento sull'integrità della confessione sacramentale*. Roma 1996. A. DUCAY, *La Confessione individuale e l'assoluzione generale. Una riflessione analitica sulla dottrina del Magistero della Chiesa*. in *Annales Theologici* 7 (1993) 101-128. R. MERZ, *Die Generalabsolution als außerordentliche Spendeweise des Bußsakramentes. Herkunft - Ortsbestimmung - Grenzen*. Dissertation Freiburg, 1992. Promotor: C.G. FÜRST.

Zur Rolle des Beichtvaters (c. 978 CIC 83) sowie zu allgemeinen Fragen: J.B. TORELLO, *Psicoanalisi e confessione*, Edizioni Ares, Milano 1989. 105 s. M. HURLEY, *Reconciliation and Forgiveness*, in *The Jurist* 56 (1996), 465-486. C. GESTRICH, *Ist die Beichte erneuerungsfähig?* in *Berliner Theologische Zeitschrift* 10 (1993) 187-196.

Zur Problematik der Strafen «latae sententiae» (c.1314 et al.): S. DEMEL, *Tatstrafe kontra Spruchstrafe? Ein Vergleich des CIC/1983 mit dem CCEO/1990*, in *Archiv für katholisches Kirchenrecht* 165 (1996), 95-115.

Besondere Situationen: A. E. HIEROLD, *Beichte per Telefon? Bemerkungen zum "Ort" für das Bußsakrament*. in *Festschrift G. MAY, 1991*, 101-128.

Quaestiones selectae de structura juridica et sacramentali matrimoni christiani

Előadó: Dr. Philip Gudenus
(német nyelven)

Zunächst werden die Grundbegriffe des Sakraments der Ehe analysiert. Die Ziele und die wesentlichen Eigenschaften der Ehe werden in ihrer juristischen Formulierung im Licht der jüngeren Dokumente des Lehramts studiert. Verschiedene Fälle möglicher Formmängel sowie von Nichtigkeitsgründen werden untersucht. Schließlich kommt der Konsens sowie dessen mögliches Fehlen bzw. Mängel zur Sprache. Zahlreiche pastorale Fragen werden nach juristischen Grundsätzen einer Lösung zugeführt.

Literatur: JOHANNES PAUL II.: Postsynodales Apostolisches Schreiben *Familiaris consortio*, Rom 1981. C. BURKE, *Covenanted Happiness. Love and Commitment in Marriage*, Dublin 1990. (Italienisch: *La felicità coniugale. Vita di coppia e paternità responsabile*. Milano 1996.); B. PRIMETSHOFER, *Der Ehekonsens*, in J. LISTL, H. MÜLLER, H. SCHMITZ (Hrsg.), *Handbuch des katholischen Kirchenrechts*, Regensburg 1983, (*HdbKathKR*) 765-782. K.-Th. GERINGER, *Die Konvalidation der Ehe*, in *HdbKathKR* 808-815. H. FLATTEN, *Nichtigerklärung, Auflösung und Trennung der Ehe*, in *HdbKathKR* 815-826. K. LÜDICKE (Hrsg), *Münsterischer Kommentar zum Codex Iuris Canonici*, Essen 1985, Kommentare zu den cc. 1055-1165. A. MARZOA, J. MIRAS, R. RODRIGUEZ-OCANA: *Comentario Exegético al Código de Derecho Canónico III*, Pamplona 1995, Kommentare zu den Kanones 1055-1165. *Proceedings of the International Conference „Present-day*

problems in Mixed Marriages”, in *Folia Canonica* 4 (2001) 205-267. J. HERVADA, *Carta sobre el divorcio*, Pamplona 1998. *El matrimonio y su expresión canónica ante el III milenio*. X Congreso Internacional de Derecho Canónico, Pamplona 2000.

Eljárásjogi Tanszék

I. Kötelező előadások

Egyházi eljárásjog I (De processibus I)

Előadó: Dr. Hársfai Katalin

Tematika: 1. Fogalmak tisztázása; 2. Az eljárás jogi természete; 3. Az eljárási törvények alkalmazása; 4. A hatáskör; 5. A bíróságok fajtái; 6. A hatáskörök osztályozása; 7. Abszolút és relatív hatáskör; 8. Az ügyek terület szerinti felosztása; 9. Abszolút hatásköri címek; 10. Kizárólagos és versengő fórumok; 11. Relatív hatásköri címek; 12. Az összefüggés és a megelőzés.

Irodalom: Erdő P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005; HÁRSFAI K., *Eljárásjog I-IV*. Budapest 2003. (jegyzet); M.J. ARROBA CONDE, *Diritto processuale canonico*, Roma 1996; P. VITO PINTO, *I processi*, Città del Vaticano 1993; F.J. RAMOS, *I tribunali ecclesiastici*, Roma 1998.

Egyházi eljárásjog II (De processibus II)

Előadó: Dr. Hársfai Katalin

Tematika: 1. A bírósági szervezet; 2. A bíróságok közötti kapcsolat; 3. Területi bíróságok; 4. Személyi bíróságok; 5. Az apostoli bíróságok; 6. A bíró; 7. A bírósági helynök; 8. Az egyházmegyei bírák; 9. Az egyes bíró. A bíró kollégium; 10. A bíróság működése; 11. A jegyző, a futár, a tolmács, az állandó jogvédő; 12. A felek.

Irodalom: Erdő P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005; HÁRSFAI K., *Eljárásjog I-IV*. Budapest 2003 (Jegyzet); M.J. ARROBA CONDE, *Diritto processuale canonico*, Roma 1996; P. VITO PINTO, *I Processi*, Città del Vaticano 1993; F.J. RAMOS, *I tribunali ecclesiastici*, Roma 1998; HÁRSFAI K., *A keresetlevél a kánoni perben*, Budapest 2002.

Egyházi eljárásjog III (De processibus III)

Előadó: Dr. Hársfai Katalin

Tematika: 1. Keresetek és kifogások; 2. Képviselők és ügyvédek; 3. Hatáskör hiány, elfogultság, a bíró jogai és kötelezettségei; 4. A keresetlevél tartalmi és formai követelményei; 5. Az idézés; 6. A litis contestatio; 7. A bizonyítási szakasz; 8. A felek nyilatkozata és ennek értékelése; 9. Az okirati bizonyítás; 10. Az iratok közzététele; 11. A perbezárás; 12. Az ügy vitája.

Irodalom: Erdő P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005; HÁRSFAI K., *Eljárásjog I-IV*. Budapest 2003. (Jegyzet); M.J. ARROBA CONDE, *Diritto processuale canonico*, Roma 1996; P. VITO PINTO, *I processi*, Città del Vaticano 1993. *Confessione e dichiarazione delle parti nelle cause canoniche di nullità matrimoniale* (Verona, Università degli Studi 10 maggio 2001) [Diritto Canonico – Diritto Ecclesiastico pubblicazioni a cura di Sandro Ghero 6], Milano 2003.

Egyházi eljárásjog IV (De processibus IV)

Előadó: Dr. Hársfai Katalin

Tematika: 1. Az ítélet; 2. Az ítélet meghozatala, tartalma és formája; 3. A határozat; 4. Az ítélet végrehajtása; 5. A semmisségi panasz; 6. A fellebbezés; 7. A res iudicata fogalma; 8. Perújrafelvétel;

9. In integrum restitutio; 10. Szóbeli peres eljárás; 11. A házasság érvénytelenségének megállapítására irányuló per; 12. A házassági semmisségi per strukturális, személyi és fegyelmi előfeltételei.

Irodalom: Erdő P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005; HÁRSFAI K., *Eljárásjog I-IV*. Budapest 2003.(Jegyzet); M.J. ARROBA CONDE, *Diritto processuale canonico*, Roma 1996; P.VITO PINTO, *I processi*, Città del Vaticano 1993. *Confessione e dichiarazione delle parti nelle cause canoniche di nullità matrimoniale* (Verona, Università degli Studi 10 maggio 2001) [Diritto Canonico – Diritto Ecclesiastico pubblicazioni a cura di Sandro Ghero 6], Milano 2003.

Egyházi eljárásjog V (De processibus V)

Előadó: Dr. Hársfai Katalin

Tematika: 1. A házasság érvénytelenségének megállapítása okirati eljárásban; 2. A szeparáció; 3. A nem szentségi házasságok felbontása; 4. A megkötött de el nem hált házasság felbontása; 5. A holtak nyilvánítási eljárás; 6. A felszentelés semmisségének kinyilvánításáért folyó perek; 7. Eljárás az új házasság kötése elleni tilalom törlése iránt; 8. Büntető eljárás; 9. A plébánosok elmozdítása vagy áthelyezése; 10. A szerzetesi intézményből történő kilépés vagy elbocsátás; 11. A papság és a diakonátus kötelezettségei alóli mentesítésre irányuló eljárás; 12. A boldoggá és szenttéavatási eljárás lefolyása.

Irodalom: Erdő P., *Egyházjog* (Szent István Kézikönyvek 7), Budapest 2005; HÁRSFAI K., *Eljárásjog I-IV*. Budapest 2003.(Jegyzet); M.J. ARROBA CONDE, *Diritto processuale canonico*, Roma 1996; P.VITO PINTO, *I processi*, Città del Vaticano 1993. *Confessione e dichiarazione delle parti nelle cause canoniche di nullità matrimoniale* (Verona, Università degli Studi 10 maggio 2001) [Diritto Canonico – Diritto Ecclesiastico pubblicazioni a cura di Sandro Ghero 6], Milano 2003.

Jogfilozófia (Philosophia iuris)

Előadó: Dr. Hársfai Katalin

Tematika: 1. A jogász mesterség; 2. Az igazságosság erényének jellegzetességei; 3. Az igazságosság és az igazság cselekmény; 4. A nagylelkűség; 5. A jogtalanság; 6. A személyek, a jogi kötelek és a jogi helyzet; 7. A természetes igazságosság; 8. A jogalany fogalma; 9. A jogszabály sajátosságai; 10. A természeti törvény mibenléte; 11. A természetjog sajátosságai, valamint a pozitív jog; 12. A pozitív jog rendszerének természetjogi alapja.

Tankönyv: Hervada, j., *Kritikai bevezetés a természetjogba* (ford. Hársfai K.), Budapest 2004.

Pszichopatológia az egyházi bíróságon

Előadó: Dr. Hársfai Katalin

Tematika: 1. A házasság fiziológiája; 2. A házasság patológiája; 3. Fő pszichikai anomáliák; 4. Pszichológiai kritériumok a felek és a tanúk kijelentéseinek az egyházi eljárásban történő értékelésére. Tankönyv: HÁRSFAI K., *Pszichopatológia az egyházi bíróságon*, Budapest 2010.

Egyházi bírósági joggyakorlat (Jurisprudentia)

Előadó: Hársfai Katalin

Római jog (Ius romanum)

Előadó: Dr. Lefkánits György

Tematika I: 1. A római magánjog forrásai és írásos emlékei; 2. A magánjog védelme; 3. A személy fogalma a római jogban; 4. A családjogi állapot, rokonság; 5. A házasság; 6. A cselekvőképesség, gyámság, gondnokság; 7. A jogi személyek; 8. A dolgok; 9. A tulajdon; 10. A birtok; 11. A tulajdonszerzés módjai; 12. A szolgalmak.

Tematika II: 1. A törvényes öröklés; 2. A végrendeleti öröklés; 3. A kötelem fogalma, a szolgáltatás fajtái; 4. Felelősség a szolgáltatásért; 5. Kezesség, zálogjog, kötbér, foglaló; 6. A szerződések érvényessége és hatályossága (tévedés, megtévesztés, kényszer, félelem, színlelés, feltétel), 7. A reál szerződések; 8. A konszenzuál szerződések; 9. Különleges kötelmek: gyámság, hagyomány, megbízás nélküli ügyvitel; 10. A delictumok és a crimenek kialakulása, fogalmi elemei; 11. Az egyes delictumok és crimenek; 12. Kötelmek a delictumokból.

Tankönyv: BRÓSZ, R.-PÓLAY E., *Római jog*, Budapest 1976.

Irodalom: FÖLDI A.-HAMZA G., *A római jog története és institúciói*, Budapest 1996.

Bevezetés a világi jogba II (Introductio in ius civile II)

Előadó: Dr. Lefkánits György

Tematika III: 1. Polgári jog. Alapelvek, jogalanyok jogilag jelentős tulajdonságai; 2. A személyek polgári jogi védelme. A tulajdonjog általános szabályai; 3. A tulajdonjog megszerzése, védelme. A birtok és a birtokvédelem; 4. A szerződések általános szabályai; 5. A szerződések megszűnése. Felelősség, kártérítés; 6. Egyes szerződések I; 7. Egyes szerződések II; 8. A házasság fogalma, a polgári házasság alaki kellékei; 9. A házasság érvénytelensége; 10. A házastársak jogai és kötelezettségei. 11. Házassági vagyonszétválás; 12. A házasság megszűnése; 11. A törvényes öröklés; 12. Végintézkedésen alapuló öröklés.

Tematika IV: 1. A törvényes öröklés; 2. Végintézkedésen alapuló öröklés. 3. Büntetőjog. Alapfogalmak; 4. A büntethetőséget kizáró és megszüntető okok; 5. Büntetések és intézkedések; 6. Egyes bűncselekmények I.; 7. Egyes bűncselekmények II.; 8. A büntetőeljárás jogi alapfogalmai; 9. A büntetőeljárás szakaszai. A perbeli bizonyítás, az elsőfokú ítélet; 10. A jogorvoslatok. A jogerős ítélet és végrehajtása; 11. Polgári eljárásjog I.; 12. Polgári eljárásjog II.

Irodalom: Jogsabályok: Ptk; Btk; Be; Pp.

GELLÉRT GY. (Szerk.) *A Polgári Törvénykönyv magyarázata 1-2.*; Budapest 1995. GYÖRGYI K.-

WIENER A. I. (Szerk.) *Büntető Törvénykönyv magyarázata 1-2.*; Budapest 1996, 1997.

II. Különelőadások

Pápai beszédek a Római Rotán I-II

Előadó: Dr. Hársfai Katalin

Az előadás témáját azok a beszédek jelentik, melyeket a Pápa a törvénykezési év kezdetén mondott a Római Rota bíróságon. Az elmúlt hatvan év beszédeit elemezve olyan erkölcsi alapelvekkel ismerkednek meg a hallgatók, amelyek az igazságszolgáltatási munkát érintik. A Pápa egyaránt szól a bírákhoz, ügyészekhez kötelékvédőkhöz és ügyvédekhez, néha még a civil jogászokhoz is. Mivel ezek a beszédek örök érvényű erkölcsi útmutatást hordoznak, tanulmányozásuk hasznos napjaink joghallgatói számára is.

(E külön előadás témája 1941-től indul és folyamatos, szemeszterenként egy-egy évtized beszédeinek az elemzését jelenti).

Alapelvek a peres eljárásban

Előadó: Dr. Hársfai Katalin

Ez a külön előadás azokkal az alapelvekkel foglalkozik, amelyek a peres eljárás 1983-as kodifikációjánál szerepet játszottak. Ezek az alapelvek nem újak, hanem az Egyházban korábban is ismert régi princípiumok újrafogalmazásai. A II. Vatikáni Zsinat által felelevenített olyan kérdések ezek mint az emberi személy ezen belül a hívek jogainak védelme és ehhez kapcsolódóan a jogok érvényesítésének kérdése, a védekezés jogának a biztosítása stb. Az alapelvek megismerésén keresztül érthetőbbé válnak a perek lefolytatásának szabályai, az egyes szabályok oka és miértje a hallgatók előtt világossá és értékelhetővé válik.